

Dr. Raluca Georgiana ERDIŇ **Dr. Sorin Daniel MANOLE**

**Impactul criminalității economico-financiare
organizate asupra dezvoltării**

Cazul României

**EDITURA UNIVERSITARIA
Craiova, 2013**

Referenți științifici:
Prof.univ.dr. Iuliana CIOCHINĂ
Prof.univ.dr. Marius GUST

Copyright © 2013 Universitaria
Toate drepturile sunt rezervate Editurii Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ERDIŢ, RALUCA GEORGIANA

Impactul criminalităţii economico-financiare organizate asupra dezvoltării : cazul României / Raluca Georgiana Erdinç, Sorin Daniel

Manole. - Craiova : Universitaria, 2013

Bibliogr.

ISBN 978-606-14-0749-1

I. Manole, Sorin Daniel

343.9:338(498)

Apărut: 2013

TIPOGRAFIA UNIVERSITĂȚII DIN CRAIOVA

Str. Brestei, nr. 156A, Craiova, Dolj, România

Tel.: +40 251 598054

Tipărit în România

Capitolul 1

Definirea conceptelor cheie utilizate

1.1. Conceptul criminalității organizate

Se pare că termenul¹ de „*crimă organizată*” a apărut pentru prima dată în Chicago, 1919, referindu-se la bandele ce făceau contrabandă în acea epocă². Termenul a fost utilizat regulat de către Comitetul împotriva Criminalității din Chicago (Chicago Crime Commissions), organizație neguvernamentală formată din oameni de afaceri, avocați și bancheri, care urmărea promovarea unor inițiative legislative menite să aducă scăderea nivelului criminalității. Acesta nu se referea la activitatea criminală „*per se*”, ci mai degrabă la modul de operare al infractorilor care desfășurau activitatea criminală ca o afacere (*crime as a business*), cu toate facilitățile oferite de incompetența și/sau coruptibilitatea autorităților publice³.

Oficiul Națiunilor Unite privind Drogurile și Criminalitatea – UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime) precizează că fenomenul criminal organizat predatează epoca prohibiției, dar a devenit cunoscut în acea perioadă datorită dezvoltării fără precedent și, numai relativ recent, statele au realizat potențialul impact negativ major al criminalității organizate, începând astfel să colaboreze intens pentru combaterea acestui flagel.

Potrivit Raportului Uniunii Europene asupra criminalității organizate, prezentat la Bruxelles pe 6 noiembrie 1998, „este cunoscut că grupurile criminalității organizate explorează și exploatează astăzi noi spații criminale cu aceeași vigoare ca și întreprinderile legale”. Ele sunt preocupate să se implice în acele activități criminale care generează mari profituri și prezintă riscuri mai reduse pentru răufăcătorii implicați.

Definirea unui fenomen infracțional are repercusiuni practice extrem de importante, mai ales când percepția acestuia este destul de confuză, așa cum se întâmplă în cazul criminalității organizate. În prezent, nu există o definiție unanim acceptată și nici măcar o convergență de opinii pe această temă, explicațiile fiind multiple. În primul rând, complexitatea fenomenului,

¹ Dacă termenul de *criminalitate organizată* a apărut relativ recent, manifestările acesteia se cunosc încă din antichitate (de exemplu, grupuri de jefuitori de morminte din Egiptul antic, așa cum s-a consemnat în Papirusul *Abbot*).

² <http://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/index.html>

³ von Lampe, K., Not a process of enlightenment: the conceptual history of organized crime in Germany and the United States of America, Forum on Crime and Society, Vol. 1, No. 2, Peter Lang, 2001, pp. 99-116

adică diversitatea faptelor ilegale susceptibile a se încadra în sfera criminalității organizate generează dificultăți în definirea fenomenului⁴.

În doctrina O.I.P.C. – INTERPOL, prin crimă organizată, în sensul de criminalitate se înțelege ansamblul “*activităților criminale desfășurate de grupuri de infractori structurate, implicate în activități ilicite (jocuri de noroc clandestine, prostituție, trafic de persoane, de stupefiante, falsificarea și traficul cu monedă falsă, traficul cu mașini furate, de armament, furtul și traficul cu opere de artă etc.)*, care își investesc profiturile obținute în activități ilegale. Conform unei alte definiții formulate de INTERPOL, crima organizată reprezintă orice asociere sau grupare de persoane care se dedau la o activitate ilicită continuă, al cărui scop principal este de a realiza profituri fără a respecta granițele naționale”⁵.

Biroul Federal de Investigații (F.B.I.) din S.U.A., definește crima organizată drept “o conspirație infracțională continuă, care se autoîntreține, având o structură organizatorică menținută prin frică și corupție și motivată de lăcomie”⁶.

Într-o altă accepție, prin crimă organizată se înțelege “acel segment infracțional la care se raportează activități ilegale de natură să afecteze grav anumite sectoare ale vieții economice, sociale și politice, desfășurate prin metode și mijloace specifice, în mod constant, planificat și conspirat, de către asociații de indivizi, cu ierarhie internă bine determinată, în structuri specializate și mecanisme de autoapărare, în scopul obținerii de profituri ilicite, la cote deosebit de ridicate”⁷.

De asemenea, definirea criminalității organizate a cunoscut o evoluție în timp, în funcție de realitățile social-economice ale fiecărei perioade dobândind noi caracteristici. Astfel, dacă inițial aceasta se manifesta la nivel local sau național, astăzi a dobândit caracter transfrontalier în contextul globalizării.

Globalizarea a permis organizațiilor criminale să-și îmbunătățească activitățile desfășurate prin delocalizarea etapelor infracțiunii (pregătire, acțiunea criminală propriu-zisă, plăți, spălarea produsului financiar murdar etc.). Astfel, s-a realizat o veritabilă piață internațională a criminalității, unde interacționează mafia italiană, yakuza japoneză, triadele chinezești, cartelurile din America latină, mafia rusească etc., colaborând sau intrând în conflicte⁸.

⁴ Iacob, A., Cristudor, V., Dificultatea definirii criminalității organizate, 2010, disponibil la: www.itcode.ro/?mg=cuprins&isbn=973-88201-5-4

⁵ Iacob, A., Cristudor, V., Scurte considerații privind criminalitatea organizată în economia mondială, 2010, disponibil la: www.itcode.ro/?mg=cuprins&isbn=973-88201-5-4

⁶ Hedeșiu, E., Contracarea crimei organizate transfrontaliere, Editura UNAP, București, 2005, pp. 15

⁷ Rădulescu, S. Baniciu, S., Sociologia crimei și criminalității, Editura Șansa, București, 1996, pp. 68

⁸ Idem 4

Grupările criminale adoptă un comportament similar marilor corporații din piața licită, stabilind alianțe puternice. Avantajele formării alianțelor îl constituie partajarea costurilor fixe și a riscurilor dezvoltării unor produse noi și accesul la noi resurse, oferind posibilități sporite de finanțare⁹.

Astfel, în prezent nu există o definiție unanim acceptată a criminalității organizate, deoarece nu există nicio convenție universal acceptată în domeniu.

Transnațional versus transfrontalier

Stabilirea conceptelor de transfrontalier și transnațional se va face în conexiune cu caracterul pe care îl conferă infracțiunilor. Teritoriul național sau teritoriul de stat este delimitat, fără îndoială, de către frontierele statului.

Legislația națională definește **frontiera de stat** ca fiind linia reală sau imaginară care trece, în linie dreaptă, de la un semn de frontieră la altul ori, acolo unde frontiera nu este marcată în teren cu semne de frontieră, de la un punct de coordonate la altul; la fluviul Dunărea și celelalte ape curgătoare, frontiera de stat este cea stabilită prin acordurile, convențiile și înțelegerile dintre România și statele vecine, cu luarea în considerare a faptului că principiul general acceptat de dreptul internațional fluvial este acela că frontiera trece pe mijlocul șenalului navigabil principal, iar la apele curgătoare nenavigabile, pe la mijlocul pânzei de apă; la Marea Neagră, frontiera de stat trece pe la limita exterioară și limitele laterale ale mării teritoriale a României. Frontiera de stat a României delimitează teritoriul statului român de teritoriul fiecăruia dintre statele vecine și marea teritorială a României de zona contiguă. În plan vertical, frontiera de stat delimitează spațiul aerian și subsolul statului român de spațiul aerian și subsolul fiecăruia dintre statele vecine.

Legea nr. 39/2003 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate definește **infracțiunea cu caracter transnațional** (definiție preluată din Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate)- orice infracțiune care, după caz:

1. este săvârșită atât pe teritoriul unui stat, cât și în afara teritoriului acestuia;
2. este săvârșită pe teritoriul unui stat, dar pregătirea, planificarea, conducerea sau controlul are loc, în tot sau în parte, pe teritoriul altui stat;
3. este săvârșită pe teritoriul unui stat de un grup infracțional organizat care desfășoară activități infracționale în două sau mai multe state;
4. este săvârșită pe teritoriul unui stat, dar rezultatul acesteia se produce pe teritoriul altui stat.

Convenția pentru stabilirea Centrului Sud - Est European de Aplicare a Legii (Convenția SELEC) stabilește că **activitatea transfrontalieră** reprezintă orice activitate ilegală desfășurată sau care se intenționează a fi desfășurată pe teritoriul mai multor State Membre (ale convenției).

De asemenea, atunci când vorbim de producerea unei infracțiuni, trebuie să avem în vedere toate etapele acesteia, de la pregătire până la desfășurarea propriu-zisă și spălarea produsului financiar murdar.

Astfel, există identitate de sens atunci când caracterizăm o infracțiune ca fiind transnațională sau transfrontalieră.

⁹ Popa, I., Tranzacții de comerț exterior, Editura Economică, București, 2002

1.2. Combaterea criminalității organizate - prioritate de top pentru Uniunea Europeană

La nivelul Uniunii Europene, *Titlul VI* „Dispoziții privind cooperarea în domeniile justiției și afacerilor interne” din Tratatul asupra Uniunii Europene¹⁰ stabilește cadrul legal pentru toate inițiativele UE de luptă împotriva criminalității¹¹.

O atenție deosebită se acordă criminalității organizate, deoarece reprezintă împreună cu terorismul și traficul de droguri unul dintre cele trei domenii în care statele membre sunt invitate să adopte progresiv măsuri de instituire a unor norme minime referitoare la elementele constitutive și sancțiuni. Criminalitatea organizată este, de asemenea, o țintă a cooperării polițienești în ceea ce privește evaluarea comună a tehnicilor speciale de investigație și promovarea de modalități de cooperare între organele de urmărire penală.

În octombrie 1999, Consiliul European a organizat o reuniune la Tampere dedicată exclusiv justiției și afacerilor interne (JAI). În acest context, nu numai că au fost reafirmate angajamentele prevăzute în Tratatul de la Amsterdam¹², dar s-a subliniat faptul că anumite activități infracționale sunt cel mai frecvent în domeniul criminalității organizate: **criminalitatea financiară** (spălarea banilor, corupția, contrafacerea Euro), traficul de droguri, traficul de ființe umane (în special exploatarea femeilor, exploatarea sexuală a copiilor), criminalitatea de înaltă tehnologie și infracțiuni împotriva mediului. Toate aceste domenii au fost identificate ca principalele sectoare în care statele membre ale UE trebuie să convină definiții, elemente constitutive și sancțiuni comune.

¹⁰ Tratatul asupra Uniunii Europene sau Tratatul de la Maastricht, semnat în 1992, a intrat în vigoare la 1 noiembrie 1993, a constituit cea de-a doua revizuire fundamentală. Se pot distinge trei „piloni”: 1. Comunitar; 2. Politică Externă și de Securitate Comună; 3. **Justiție și Afaceri Interne**.

¹¹ Numărul inițiativelor legislative în domeniu a crescut foarte mult, mai ales în ultimii ani, deoarece odată cu criza economică mondială fenomenul s-a acutizat, resimțindu-se nevoia adoptării unor măsuri coordonate, la nivel supranațional. Astfel, Parlamentul European dispune începând cu martie 2012 de un Comitet Special pentru Criminalitate Organizată, Corupție și Spălare de Bani, ce poate propune măsuri, inclusiv la nivel național.

¹² Tratatul de la Amsterdam a fost adoptat de către statele membre ale UE la 2 octombrie 1997, intrând în vigoare la 1 mai 1999. Tratatul de la Amsterdam îl modifică și îl completează pe cel de la Maastricht, în special în anumite puncte: locul convenit muncii și drepturilor cetățenilor; eliminarea ultimelor obstacole din calea liberei circulații a bunurilor și serviciilor, fiecare stat membru fiind nevoit să colaboreze mai strâns în cadrul Europolului; posibilitatea acordată UE de a-și face mai bine auzită vocea în cadrul instanțelor internaționale; crearea unor instituții sau proceduri capabile să asigure buna funcționare a unei Uniunii extinse.

În consecință, combaterea criminalității organizate poate fi privită ca o prioritate de top pentru UE în eforturile sale pentru a crea un „**spațiu de libertate, securitate și justiție**”. Acest concept este o inovație a Tratatului de la Amsterdam și o încercare de a răspunde la percepția tot mai accentuată că răspândirea în UE a criminalității organizate este de neoprit.

Activitățile legate de grupurile infracționale organizate au crescut foarte mult în aproape fiecare colț al lumii, ca rezultat al globalizării economiilor și dezvoltării rapide a tehnologiilor de comunicații. Fenomenul reprezintă o problemă deosebit de acută în Uniunea Europeană: Piața Unică și sistemul Schengen, au stabilit practic un spațiu fără frontiere, fiind necesară crearea unor structuri judiciare și de poliție corespunzătoare, cu abilitatea de a-și coordona acțiunile eficient, dincolo de frontierele naționale.

În plus, grupările criminale organizate sunt libere să se deplaseze în zone unde pot exploata cu ușurință lacunele și divergențele în sistemele juridice naționale. Unii cercetători au descris posibilitățile actuale ale infractorilor de a profita de discrepanțele între sistemele interne sub denumirea de „*regime shopping*” – identificarea unui regim juridic mai favorabil. Această hibă se poate înlătura doar prin cooperare, standardizare și unificare în domeniul penal.

În ciuda recunoașterii generale a necesității urgente de a răspunde acestor provocări noi, Tratatul de la Amsterdam nu s-a ridicat la așteptările celor care au sperat o revizuire a procesului decizional pentru îmbunătățirea cooperării în materie penală. Astfel, *Titlul VI* și-a păstrat caracterul predominant interguvernamental: Comisia și guvernele naționale doar împreună au dreptul de inițiativă legislativă, Parlamentul European are doar dreptul de a fi consultat, iar Curtea Europeană de Justiție este doar parțial implicată în emiterea deciziilor preliminare (de fapt, jurisdicția acesteia trebuie să fie acceptată în primul rând de statele membre).

Tratatul de la Lisabona¹³ sau Tratatul privind Uniunea Europeană și Tratatul de Instituire a Comunității Europene (intrat în vigoare în 2009) prevăd următoarele:

- (1) Cooperarea judiciară în materie penală în cadrul Uniunii se întemeiază pe principiul recunoașterii reciproce a hotărârilor judecătorești și a deciziilor judiciare și include apropierea actelor cu putere de lege și a normelor administrative ale statelor membre în următoarele *domenii ale criminalității: terorismul, traficul de persoane și exploatarea sexuală a femeilor și a copiilor, traficul ilicit de droguri, traficul ilicit de arme, spălarea banilor, corupția, contrafacerea mijloacelor de plată, criminalitatea informatică și criminalitatea organizată.*

¹³ Textul integral al Tratatului de la Lisabona, <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/cg00014.ro07.pdf>